

Vooruit kijken naar 2023... en verder

Op 7 oktober kwam de Verenigingsraad van Natuurpunt Oost-Brabant in Houwaart samen met een 40-tal vertegenwoordigers van de afdelingsbesturen om het werkprogramma en de prioriteiten 2023 van NPOB vast te stellen. Niet toevallig Houwaart waar we eerder dit jaar tijdens de Walk for Nature het project 'Hagelands Bos' voorstelden dat de uitbouw van een nieuw groot bos rond de actuele kernen van Tienbunder- en Mostingsbos op het oog heeft.

Meewerken aan bosuitbreiding in Oost-Brabant

Het is goed vast te stellen met welke energie en welk enthousiasme onze afdelingen inzetten op een nieuw jaarprogramma en de verschillende afdelingen elkaar ondersteunen om samen als 'regionale vereniging Natuur en Landschap' te komen tot een ijzersterk werkingsprogramma gericht op de versterking en uitbreiding van natuur in het Hageland en Oost-Brabant. Naast het Hagelands Bos werken we ook aan bosuitbreiding op een reeks andere plaatsen: Kampenhout, Lubbeek, Meensel-Kiezegem, Kerkom, Attenrode, Tienen, Geetbets... Natuurpunt Oost-Brabant wil actief meewerken aan de taakstelling voor Natuurpunt Beheer om tegen 2024 in Vlaanderen 700 ha nieuw bos te realiseren.

NPOB is synoniem van krachtige beleidswerking

De beleidswerking van Natuurpunt Oost-Brabant is de laatste jaren sterk gegroeid. Tot in het kleinste dorp volgt de beleidswerkgroep de ontwikkelingen op. Alle inspraak- en zo nodig beroepsmogelijkheden worden uitgeput wanneer cruciale natuur- en landschapswaarden en de condities qua ruimtelijke ordening en milieu in het geding zijn. Ook dit blijft een prioriteit de komende jaren.

■ **De haarvaten van het watersysteem: hou water bovenstrooms op in de grachten en beken, goed voor infiltratie en voorkomen overstroming benedenstrooms. Foto Pieter-Jan Alles**

Campagne rond water en valleien: hou water stroomopwaarts op in de haarvaten

Proactief heeft de vereniging met de campagne 'Levende rivieren: valleien als dragers van biodiversiteit en als klimaatbuffers' bakens verzet. De gebeurtenissen van 14 juli 2021 met de ramp in de Vesdervallei en een bijna-ramp in het Demer- en Getebekken (alle wachtbekken waren tot 130% gevuld), evenals de doelen en bindende verplichtingen van de Europese Kaderrichtlijn Water die Vlaanderen tegen 2027 moet halen, sterken ons in het voornemen om de campagne rond water en valleien in 2023-2024 een nieuwe impuls te geven. Toen we enkele jaren geleden stelden dat het waterbeleid anders moest, dat de versnelde afvoer en het draineren van de valleien moest stoppen, waren we roependen in de woestijn. Nu luidt het officieel adagium van de adviesgroep rond waterbeheer en het voorkomen van een waterramp (rapport Weerbaar Waterland) met prof. Willems juist hetzelfde, nl. water stroomopwaarts zoveel mogelijk ophouden i.p.v. van zoals vroeger zo snel mogelijk afvoeren. Dat vraagt een totale omslag in het denken en doen van elke Watering, Polder en waterbeheerder. Nu worden zowel verdroging als hoogwaterbeheer omwille van hun samenhang als één geheel bekeken.

Waarom water ophouden bovenstrooms

Alle aandacht moet gaan naar het ophouden van water en naar de waterkwaliteit tot in de kleinste haarvaten in de bovenstroomse gebieden. Zoniet blijft het benedenstrooms dweilen met de kraan

open bij zware en langdurige stortbuien, ook in de woonkernen. Het kiezen voor end of the pipe-oplossingen moet stoppen waarbij de natuurgebieden in de valleien dienen als opvangbekken voor tonnen slib- en sediment, rijk aan nutriënten en pesticiden, en de facto functioneren als badkuipen die bij zomers hoogwater metershoog gedurende weken en weken onder water staan. Ze kunnen daardoor niet langer functioneren als natuurgebied en verliezen voorgoed planten en dieren die vaak alleen nog hier voorkomen. Een grote klap voor de biodiversiteit, en meestal ook voor onze Europese verplichtingen op dat vlak. Daarom is er nood aan een brongerichte aanpak in het haarvatensysteem van de kleinste waterlopen, brongebieden en grachten in de bovenlopen.

Verbod drainage in grote delen valleigebied

En dat deze inzichten doorwerking krijgen, zien we bij de recente beslissing van minister Zuhal Demir om een drainageverbod in te voeren binnen de Natura 2000-gebieden en hun buffers, en een vergunningsplicht voor drainage in alle VEN-gebieden met hun buffer. Een zeer belangrijke stap voor het ophouden van water en het herstel van de valleien als hotspots voor biodiversiteit en als klimaatbuffers. We kijken uit naar het herstel van de veengebieden in de valleien, die hierdoor niet langer drooggetrokken worden en terug hun rol kunnen spelen in de CO₂-opslag. De valleien en het watersysteem moeten als één samenhangend systeem gezien worden zonder compartimentering, zonder bv. een gedraineerd en opgehoogd maisperceel of laagstamboomgaard tot op de rand van de rivier of waterloop, en dat naast natuurgebied.

Cultuuromslag bij Deputatie en Waterbeheer van de provincie

Dat er wel degelijk een omslag plaatsvindt, zien we ook bij het waterbeleid van de provincie Vlaams-Brabant, die voor de meeste gemeenten het beheer van de waterlopen van 3^e categorie overgenomen heeft. Nu zien we onder de verantwoordelijkheid van de huidige gedeputeerde Bart Nevens een omslag naar een waterbeleid met vertraagde afvoer, de wil om de verdrogingsproblematiek effectief aan te pakken, hermeandering van ooit rechtgetrokken waterlopen en ondersteuning van vernatting in natuurgebieden in de valleien. Stap voor stap werkt dit beleid – weze het zeer geleidelijk – door bij de dagelijkse uitvoering op het terrein. Daar waar onder de verantwoordelijkheid van de vroegere gedeputeerde Monique Swinnen het beleid zeer

sterk in de lijn lag van Polders en Wateringen en van maximale ontwatering om ook akkerbouw in de valleien mogelijk te maken: water moet zo snel mogelijk afgevoerd worden en beken en greppels zo goed mogelijk uitgediept.

Inertie op het terrein doorbreken

Deze omslag is niet altijd evident voor de uitvoerders op het terrein die heel hun loopbaan maar één doel kenden. Water: hoe sneller weg, hoe beter. Grachten en beken: hoe dieper en rechter, hoe beter. Daarom ziet er naar uit dat het nieuwe waterbeleid bij de dagdagelijkse uitwerking en uitvoering nog op veel inertie, onbegrip en weerstand zal botsen: niet-draineren in Natura- en Ven-gebieden, ruimte geven aan ontwikkeling van natte natuur, water stroomopwaarts zoveel mogelijk ophouden tot in de kleinste haarvaten van het watersysteem.

Daarom is onze vernieuwde campagne rond Water 2022-24 meer dan nodig. En alhoewel er nog heel veel voorbeelden zijn waar van de uitvoering van dit nieuwe beleid nog niets te merken valt, stellen we vast dat dialoog, overleg en samenspraak oplossing kan bieden. Zo bijvoorbeeld bij de watering Het Velpedal die mee de intentieverklaring van Waterlandschap Velpe 2.0 ondertekende (zie p. 16-17), waar je ziet dat de zaken in beweging komen. Onze campagne rond Water 2022-24 wil ervoor zorgen dat dit voor elk watersysteem in de praktijk waargemaakt wordt: Gete, Velpe, Demer, Winge, Motte, Voer, Dijle, Groene Vallei. En niet in het minst bij de Watering van de Baerebeek waar alles nog helemaal bij het oude blijft en de beken rechtoe, rechtaan, diep geruimd worden, ook in Habitatgebied.

Nefaste gevolgen ruilverkaveling terugschroeven door groenblauwe dooradering heuvelend leemplateau van Riemst tot Opvelp

In het vorig nummer van dit tijdschrift gingen we in op de afstromingen (geen overstromingen van een waterloop) van de leemplateaus de voorbije zomer in Landen. Zo'n gebeurtenis kan elke zomer in elk van de dorpen plaatsvinden in het ruilverkaveld Haspengouw met zijn hellende leemplateau's en akkers van meer dan 20 ha, ontdaan van alle groene landschapselementen en onverharde landwegen. Hier zijn we vandaag nog roependen in de woestijn om dringend en gestructureerd te komen tot groenblauwe dooradering van het agrarisch landschap en doortastende maatregelen om de nefaste gevolgen van de ruilverkaveling vanaf

■ **Maak uniforme en robuuste buffers verplicht langs waterlichamen. Op de foto een voorbeeld van een lange strook 2 x 6 meter breed met struweel van sleedoorn, roos e.a., afgewisseld met bloemenrijke ruigte. Doorkruist landschap over heel de lengte van een greppel. Landschappelijk zeer mooi. Rijk aan biodiversiteit. Broedgebied geelgors en grasmus. Deze strook is in beheer bij Natuurpunt Velpe-Mene en is een voorbeeld van de gewenste groenblauwe dooradering van het agrarisch landschap voortbouwend op de verplichte strook die niet bewerkt mag worden langs waterlichamen. Foto Hugo Abts**

Riemst tot Opvelp te mitigeren. En dit niet alleen in het belang van de dorpen, maar evenzeer in het belang van de akkersoorten die door de kaalslag van het landschap zwaar in de problemen gekomen zijn. Ook hier is er een verband met de valleien, want bij extreme neerslag stroomt het sediment afkomstig van de velden net zo goed in de beken en secundaire waterlopen en leidt tot de overstromingen van de rivieren en afzetting van het vervuilde slijk in de natuurgebieden aldaar.

Uniforme en controleerbare bufferzone langs waterlopen én grachten

Op het ogenblik dat dit nummer van Natuur en Landschap in de bus valt, zal de Vlaamse Regering zich buigen over het Vlaams Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Dat is de invulling die Vlaanderen geeft aan het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Een eerste versie werd door Europa teruggestuurd, o.a. wegens te weinig in lijn met de Europese ambities inzake klimaat en lucht- en waterkwaliteit. Ook hier zijn wij roependen in de woestijn voor twee logische evidenties waarvan het onbegrijpelijk is dat ze niet genomen zouden worden in het plan. Een eerste is de noodzaak van een uniforme bufferzone van min. 5 meter langs waterlopen én grachten als teeltvrije zone (i.p.v. 1 meter) met een verbod voor bemesting (i.p.v. 5 meter) en gebruik pesticiden (i.p.v. 3 meter). Dat helpt niet enkel om de doelen van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water te halen, maar zal ook zorgen voor extra biodiversiteit in het landbouwgebied. De uniformiteit en duidelijkheid is ook nodig voor de handhaafbaarheid. Dergelijke stroken kunnen deel uitmaken van de groenblauwe dooradering van het landschap.

■ **Overstroming Demervallei juli 2021 die de vallei wekenlang onder water zette, een stinkend rottend zwart water achterlatend. Aanwezige jonge vogels, zoogdieren, insecten en planten verdrinken, maar zal ook zorgen voor extra biodiversiteit in het landbouwgebied. De uniformiteit en duidelijkheid is ook nodig voor de handhaafbaarheid. Dergelijke stroken kunnen deel uitmaken van de groenblauwe dooradering van het landschap. Foto Kevin Feytons**

■ **Akkerdistel, belangrijke nectarplant voor bijen, hommels, dag- en nachtvlinders, zweefvliegen e.a. De verplichte verdelging is allang geschrapt door het grondwettelijk hof. Toch blijft Landbouw hardnekkig het bestrijden van de distel eisen. Foto Saxifraga - Rudmer Zwerver**

Stop verplichte verdelging akkerdistel in kader subsidiebeleid landbouw

Even onbegrijpelijk is dat Landbouw en Visserij de bestrijding van de akkerdistel nog altijd als voorwaarde opneemt voor het verkrijgen van de inkomenssubsidie in het kader van het Europees landbouwbeleid. Het is een poging om de schrapping door het grondwettelijk hof als wettelijke bestrijdingsverplichting te omzeilen. De bestrijding van de distel via deze subsidiëringsregeling is oneigenlijk beleid en leidt tot veel collaterale schade voor biodiversiteit, bestuivers en verspreiding van pesticiden in het milieu.

NPOB, reservatenteams en afdelingen: dat is zelf concreet werken aan robuuste natuur door uitbouw Natuurgebieden

De Verenigingsraad koos voor een regionale campagne die ijvert voor de omslag op het terrein, waar we werken aan de uitbouw van robuuste natuur. Het lappendeken van kleine percelen puzzelen we samen tot grotere natuurcomplexen die een hotspot zijn voor biodiversiteit, een functie vervullen als klimaatbuffer en waarbij valleien in hun geheel deel uitmaken van het watersysteem en de buffering. Naast bosuitbreiding is de versterking van natte natuur een absolute prioriteit waaraan onze reservatenteams en -aankopers het laatste jaar gewerkt hebben en in de toekomst heel veel aandacht aan zullen besteden. De fondsenwervingscampagne in dit nummer wil dan ook natuureservaten met natte natuur een extra impuls geven.

Een hele boterham om vooruit te kijken, maar nog meer om op het terrein concrete en tastbare dingen te realiseren. Onze vereniging blijft opkomen 'voor meer en betere natuur' en voor 'natuur voor iedereen'. En dit samen met zoveel afdelingsbesturen, vrijwilligers en de 13 382 leden in Oost-Brabant. Door samenwerking en samen genieten van de tastbare realisaties op het terrein (de Natuurgebieden) ook voldoening en gedeelde arbeidsvreugde te ervaren, is onze ambitie en onze werkingsopdracht voor 2023.

Hugo Abts

voorzitter Natuurpunt Oost-Brabant,
Regionale Vereniging Natuur en Landschap

